

„Doli pri vodi!“

In tedaj so mi pokazali biser. Zahajajoče solnce je pošiljalo dnevu zadnje pozdrave, njegovi žarki so sevali skozi okno in padali na lice moje matere. In po licu je polzela solza in se blestela v zlatih solnčnih žarkih. Niti preje niti pozneje se mati niso jokali zaradi mene. Da so se pa tedaj, mi je hudo, kadar se na to spomnim.“ — —

Možaki so pomenljivo molčali in nikdo se mu ni posmehnil.

Tak biser, shranjen v dobrem srcu, je pač stokrat lepši in stokrat dražji kot biser v zlatem prstanu.

Lojzek, pojdi k meni, povedal ti bom povest.

(Selko.)

Nedamov Lojzek je bil še majhen. Komaj je bil začel bojevati prvi boj s črkami. A bil je Lojzek korenjak. Le pogledjte ga, kak dečko je! Klobuk malo po strani, za trakom kokošje pero, roke v žepu, ni ga boljšega junaka v celi vasi. Sicer so hlače nekoliko raztrgane tam zadaj, vsaj videti je tako, a to ni nikaka sramota za take korenjake. Če bi bile hlače vedno cele, tudi novih ne bi bilo nikoli.

Lojzek je bil torej junak in kot tak je šel v boj s sedmo zapovedjo. Ta namreč trdi, da moramo pustiti tuje reči pri miru; še pogledati jih ne smemo preveč poželjivo. Tako trdi in uči postava. Lojzek pa je bil enkrat, zapomnite si, samo enkrat, drugačnega mnenja. In ni pustil, da bi obveljalo to, kar zapoveduje postava, storil je drugače, premagal je torej postavo.

To pa je bilo tako. V vasi niso imeli tobakarne. Ded pa so prav radi sedeli pred hišo in spuščali v zrak dim. A primerilo se je, da so pokadili včasih

nekoliko več kakor po navadi, zato jim je pošel tobak pred nedeljo. Vsako nedeljo so si ga namreč prinesli za cel teden. Tako-le kake sobote dopoldne so poklicali Lojzka, dali mu štiri krajcarje, češ: „Steci, steci doli v trg, pa mi ga prinesi en zavitek.“ In Lojzek je stekel tak, kakor je bil: s kurjim peresom za klobukom in z raztrganimi hlačami. Navadno je prišel hitro domov, a neke sobote ga ni bilo dolgo. Zamudil se je v trgu pred pekovim oknom. Ej, kako dobre, kako sladke, kako lepe reči so bile tam! Lojzek je stal in jih opazoval in oči se se mu svetile poželjenja. Želel si je oni veliki kos potice, ono klobaso ali vsaj ono presto. A vedel je, da zahteva pek za vsako reč denar. In tega Lojzek ni imel, to je staro pravilo, da taki možaki ne smejo biti prebogati. Ni ga imel, ali dobil bi ga bil neznansko rad. In tedaj, ko je Lojzek tako hrepenel po denarju, je pristopil k njemu izkušnjavec. In Bogve, kaj mu je vse natvezel. Sicer je Lojzek prav dobro vedel, da je bilo zapisano na onih kamenitih ploščah med drugim tudi: „Ne kradi!“ Ali izkušnjavec je bil pri njem in morda mu je rekel, da ta postava ne velja vedno, prav vedno, samo takrat ne, — no, ko bi Lojzek rad jedel potico ali klobaso ali vsaj ono presto, ki visi tako zapeljivo pri oknu. Morebiti mu je zatrjeval, da ta zapoved ne velja zanj, ker je še tako majhen. Ne vem, ali je Lojzek verjel prvi laži ali drugi, to mi je znano, da je sklenil vzeti nekaj belega tam iz predala v kuhinji, kjer hranijo mati to, kar prigospodinjijo.

Malo bolj pozno je prišel s tobakom domov, toda dedu se ni zdelo nič čudno, saj je vedel, da se take vrste ljudje hitro zagledajo v to ali ono stvar.

Nekam otožen je bil Lojzek tisto popoldne. Mučila ga je skrb, kako bi izmeknil neopažen deset krajcarjev iz kuhinje. Dokler je človek nedolžen, je vesel kot ptica v logu, a tedaj, ko se pripravlja k grehu, je otožen, žalosten.

Naposled se mu je ponudila prilika. Mati so odhiteli iz kuhinje v kaščo iskat nekoliko kaše, da jo skuhajo za večerjo. In tedaj je izkušnjavec premagal Lojzka, da je premagal sedmo božjo zapoved. V žepu mu je tičala desetica. —

Kaša mu ni dišala zvečer. Otožen je sedel pri mizi, kot bi bil zelo, zelo zaspan. Po noči so ga mučile hude sanje. Zdelo se mu je, da leze iz kuhinje proti njegovi postelji cela čreda volkov. Vsi so zijali in hoteli skočiti na njegovo posteljico. Toda tu je stal stari ded in jim branil naprej.

Nedeljsko solnce je prisvetilo izza gorá in našlo Lojzkovo posteljo prazno. Bil je nemiren in ni mogel spati tako dolgo, kakor po navadi. Obul je stare hlače, ker še ni bil čas, da bi šel z dedom k maši. Vteknil je roke v žep in potipal, je-li še desetica notri, da si bo kupil ž njo po maši kos potice pri peku v trgu. Ded so imeli namreč navado, da so po maši še nekoliko pomolili. Dečka so spustili domov, ker so vedeli, da mladina komaj čaka, da pride zopet na prosto. Tu se je zdela Lojzku najlepša prilika za njegov namen.

Toda še kak večji učenjak se zmoti v svojih računih, kako se ne bi Lojzek. Na vrtu je bil. Ded so stopili k oknu in mu pomignili, naj pride v sobo, da se bo odpravil k maši. Pritekel je v sobo.

„Na, tukaj imaš nove hlače, tukaj srajco, tukaj črevlje. Le hitro se preobleci in obuj!“

Sezul je raztrgane hlače in jih položil na klop. Tedaj se je dogodilo, da je padla desetica na tla in se zatočila dedu pod noge. Ded so jo videli, a je niso pobrali, obrnili so se proč. Lojzek se je napravil k maši: ni imel več raztrganih hlač in tudi ne več klo-buka s kurjim peresom. Lepo je bil napravljen.

Tedaj pa so seli ded na klop, rekoč: „Ne mudi se še tako k sveti maši. Pojdi, Lojzek, k meni, povedal ti bom povest!“ Stari ded so znali pripovedovati lepe in mične pripovedke. Vselej jih je poslušal z veseljem, danes bi bil mnogo bolj vesel, da bi ga bili pustili vun na prosto. V prsih ga je namreč nekaj peklo, morda je bila vest, in zdelo se mu je, da bi bilo zunaj boljše. A vendar je stopil k dedu. Toda ni mu pogledal v one stare, resne, a tako ljubeznjive oči, gledal je v tla. Ded pa so ga prijeli za ročico, ko že toliko in tolikokrat, in začeli:

„Tam v daljnji, daljnji deželi, tam, kjer sije vedno gorko solnce, kjer se razprostira vedno jasno nebo,

tam v oni deželi je živel kralj, bogat in slaven kralj. Trije sinovi so ga imenovali svojega očeta. In on jih je ljubil bolj kot vse svoje kraljestvo, bolj kot vse svoje zaklade. Želel pa je, da bi bili njegovi sinovi pošteni in pridni. Nič ga ni bolj žalilo, kakor če je zvedel kaj slabega o svojih sinovih.

Trije kraljeviči pa so se zbrali nekoč in ukradli očetu vse njegove zaklade in si jih razdelili med seboj.

Čuješ, Lojzek, okrali so lastnega očeta, kaj ne, kako grdo je bilo to!

Lojzek pa je povetil še bolj svojo glavico in molčal.

„Z bogatimi zakladi so zbežali od doma, a kralj se je razsrdil in poslal za njimi svoje vojake in jim zapovedal, naj pripeljejo njegove sinove uklenjene nazaj. Vojaki so odhiteli in ujeli ubegle sinove in jih pripeljali uklenjene pred očeta.

Slišiš, Lojzek, uklenjene so pripeljali, zvezali so jim roke, ker so segli po tujem blagu!

Srdit je bil kralj in v srdu je vprašal starejšega sina: „Kaj si storil, ničvrednež?“ A ta je molčal. In kralj je rekel: „Vrzite ga v temno ječo, ker je okradel lastnega očeta.“ Odpeljali so ga v temno ječo, kraljevega sina, ker je kradel. In vprašal je kralj drugega sina: „Kaj si storil, ničvrednež?“ A sin je molčal. Odpeljali so ga tja, kamor starejšega brata. Kralj se je obrnil k najmlajšemu sinu. Tudi njega je vprašal z ostrimi besedami: „Kaj si storil, ničvrednež?“ A sin je pal pred očetom na kolena in jokal in govoril proseče s solzami: „Oče, grešil sem. Oče, odpustite, obljubim Vam pri živem Bogu, nikoli več ne bom naredil kaj takega.“

In kralj je vstal s prestola in približal se je sinu in ga objel in poljubil. Le eno besedo je rekel najmlajšemu sinu: „Odpuščeno, vse odpuščeno!“

Poslušaj, Lojzek, ako bi storil tudi ti kaj takega, da bi kaj vzel očetu ali mamici, čuješ, Lojzek, ako bi kaj vzel komu, katerega izmed treh sinov bi posnemal? Kateri se ti najbolj dopade?

A Lojzek ni čul zadnjega vprašanja. Slonel je na dedovih kolenih in jokal. —

„Ali ne bi hotel tudi ti tako storiti, kakor je storil tretji, najmlajši sin?“

In tedaj se je slišal med jokom tih: da.

Ded pa so dvignili Lojzkovo glavico, ki jim je slonela na kolenih, in ga vprašali: „Kje si dobil ono desetico, ki je pala prej iz žepa?“

Odgovor je bil jok.

„Ali je nisi vzel mamici?“

Deček je prikimal.

„Nesi jo nazaj in stôri tako, kakor je naredil najmlajši kraljevič.“

In Lojzek jo je nesel in prosil mamico odpušcanja. Mislite, da mu niso odpustili? Če bi to trdil, bi bilo ravno tako neverjetno, kakor če bi rekel, da je tekla tedaj voda v breg. Prav radi so mu odpustili, saj je obljubil za trdno, da se bo poboljšal.

In te obljube se je držal, držal trdno. Nikoli več ni delal proti sedmi božji zapovedi.

Kako je pomagal voziti Repoštev drva.

even kmet je nabral v gori drv, misleč, da jih spravi po zimi, ko bo saninec, zlahka domov. Ker je bilo pa vreme zelo neugodno, in je padlo malo snega, je moral z ženo in z otroki pretrpeti mnogo mraza. V tej potrebi gre v hosto, da bi vsaj nekaj drv prinesel domov. Ko ves zamišljen pri drvah stoji in ne ve, kako bi les spravil z gore, pride k njemu nenadoma mož s sanmi in ga vpraša, česa želi. Kmet mu potoži svojo potrebo. „Bodi brez skrbi!“ mu odgovori Repoštev, — kajti on je bil — „pomagajte mi le les naložiti, in jaz ga vam pomagam spraviti do vznožja!“ Takoj naložita oboje sani, Repoštevove in kmetove. Repoštev mu zapove, naj pelje